

Γιώργος Κασιμάτης
*Οι συμφωνίες δανεισμού της Ελλάδας
 και οι παραβιάσεις θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων*

**Οι συμφωνίες δανεισμού –
 Μεθόδευση σύναψης, παράκαμψης
 της Βουλής και απόκρυψης
 από τον ελληνικό λαό**

Τον τελευταίο καιρό κυριαρχεί στον δημόσιο λόγο, στις καθημερινές μας συνομιλίες και γενικά στη ζωή μας μια λέξη: «Μνημόνιο». Η συντριπτική πλειονότητα του ελληνικού λαού δεν έχει καμιά σαφή εικόνα για τη λέξη αυτή. Την αισθάνεται όμως σαν μαύρο σύννεφο που πλακώνει την κοινωνία μας γεμάτο καταιγίδες, το οποίο αρχίζει να συγκεκριμενοποιείται σε μια απειλή απάνθρωπου δανειστή που αρχίζει να κόβει, όπως ο Σάιλοκ του σαίξπηρικού έργου, τη σάρκα του οφειλέτη του. Σίγουρα η εικόνα αυτή είναι εικόνα της μαύρης πραγματικότητας. Μονάχα που η μαυρίλα της δεν αφήνει να δει κανείς αυτό που δεν θέλουν να βγει στο φως όσοι το χάλκεψαν: τη μεθόδευση και τους όρους της απάνθρωπης σχέσης δανειστών και Ελλάδας-οφειλέτη. Θα προσπαθήσω να σκισάρω το τέρας που λέμε όλοι «Μνημόνιο».

Η λέξη «μνημόνιο», που έχει επικρατήσει σε όλα τα επίπεδα και πεδία επικοινωνίας του ελληνικού λαού, από τις καθημερινές συνομιλίες των πολιτών, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τον έντυπο Τύπο μέχρι και τον επίσημο και ανεπίσημο πολιτικό λόγο, έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα καθυσύχασης και εφησυχασμού: ότι θεωρείται ένα πολιτικό έγγραφο χωρίς νομική δέσμευση, με πνεύμα μάλλον φιλικής συνεργασίας. Δίνει την εντύπωση ενός εγγράφου που περιέχει σημειώσεις όσων συζητήθηκαν και συμφωνήθηκαν μεταξύ κυριών. Ο πολύς κόσμος δεν γνωρίζει βεβαίως ότι, όταν ένα «μνημόνιο» είναι υπογεγραμμένο ως σύμβαση, είναι σύμβαση με πλήρεις νομικές δεσμεύσεις. Στην περίπτωσή μας όμως συμβαίνει κάτι χειρότερο: πίσω από τη λέξη «μνημόνιο» κρύβονται τρεις αδυσώπητες και πρωτοφανούς αυστηρότητας διεθνείς συμβάσεις δανεισμού. Αυτό ο πολύς κόσμος δεν το γνωρίζει. Το χειρότερο και πιο επικίνδυνο είναι ότι ο λαός αγνοεί την κύρια από τις τρεις συμβάσεις, τη σύμβαση δανείου. Αυτή είναι που δένει χειροπόδαρα την Ελλάδα όχι

μόνο οικονομικά αλλά και πολιτικά. Τη δένει με όρους εξευτελιστικούς και πρωτοφανείς στην ιστορία των διεθνών συμφωνιών. Αλλά πώς να τα γνωρίζει αυτά ο ελληνικός λαός, αφού όλα τα μέσα ενημέρωσης ουδέποτε το αναφέρουν, η πολιτική ηγεσία του τόπου –μαζί με την αντιπολίτευση– το κρύβει επιμελώς και η Εθνική Αντιπροσωπεία δεν το συζητά. Ακόμη και η Εισήγηση στη δίκη ενώπιον του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου ουδέν αναφέρει για τις υπογεγραμμένες συμβάσεις.

Μετά τις παραπάνω διευκρινίσεις, για περισσότερη ακρίβεια και σαφήνεια, θα χρησιμοποιούμε τον όρο «Συμφωνίες Δανεισμού» αντί του όρου «Μνημόνιο». Οι Συμφωνίες Δανεισμού της Ελλάδας με τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), καθώς και τα πρώτα νομοθετικά μέσα επιβολής στον ελληνικό λαό των βαρών που προβλέπουν για την εξυπηρέτηση των δανείων και την προώθηση της οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζουν οι δανειστές για την αντιμετώπιση της κρίσης, συνιστούν ένα μόρφωμα κειμένων και μια σύνθεση δραστηριοτήτων που αποκαλύπτουν μια πρωτόγνωρη μεθόδευση συνομολόγησης διεθνών συμβάσεων και παράκαμψης αρμοδιοτήτων οργάνων του πολιτεύματος. Ας δούμε πιο κοντά την όλη μεθόδευση:

Στη Βουλή των Ελλήνων εκκρεμεί μέχρι σήμερα σχέδιο νόμου με ημερομηνία 3 Ιουνίου 2010 και με τίτλο «Κύρωση της από 8 Μαΐου 2010 “Σύμβασης Δανειακής Διευκόλυνσης”» μεταξύ αφενός της Ελληνικής Δημοκρατίας ως δανειολήπτη

και αφέτερου των λοιπών πέντε κρατών-μελών της Ευρωζώνης (με τη Γερμανία να συμμετέχει μέσω του ειδικού οργανισμού KfW) ως δανειστών, καθώς και του από 10 Μαΐου 2010 «Διακανονισμού χρηματοδότησης αμέσου ετοιμότητας από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο – Συμμετοχή της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης». Οι διεθνείς συμβάσεις που περιλαμβάνει το εν λόγω νομοσχέδιο είναι τρεις: α) η «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης» μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των κρατών-μελών της Ευρωζώνης της 8.5.2010, 80.000.000.000 € (στο εξής: Σύμβαση)· β) η με ημερομηνία 3.5.2010 σύμβαση με τίτλο «Μνημόνιο Συνεννόησης» μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενεργεί για λογαριασμό των κρατών-μελών της Ευρωζώνης (στο εξής «Μνημόνιο»), το οποίο περιλαμβάνει: το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, το Μνημόνιο στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής και το Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης· 3) η Συμφωνία μεταξύ Ελληνικής Δημοκρατίας και Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), με την οποία εγκρίνει το ΔΝΤ το όλο πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης. Στις δύο πρώτες συμφωνίες περιλαμβάνεται η σύμβαση που συνομολογήθηκε μεταξύ των δανειστών (ερήμην της Ελλάδας) για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους από τη σύμβαση και ένας αριθμός παραρτημάτων με διάφορες λεπτομερειακές ρυθμίσεις διαδικασιών, όρων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων. Επισημαίνε-

ται ότι οι τρεις αυτές συμφωνίες δανεισμού με τα παραρτήματά τους αλληλοσυνδέονται και αλληλεξαρτώνται κατά τρόπο ώστε να ισχύουν –να δεσμεύουν δηλαδή νομικά– ως διεθνής σύμβαση, χωρίς η ισχύς της μιας να διαχωρίζεται από την ισχύ των άλλων. Δεν πρέπει λοιπόν να παραπλανά ο τίτλος «Μνημόνιο Συνεννόησης», ο οποίος αρχικά ήταν μεν απλή πολιτική συμφωνία, αλλά στη συνέχεια κατέστη διεθνής σύμβαση.

Το δεύτερο στοιχείο της μεθόδευσης αποκαλύπτουν οι νόμοι 3845/2010 και 3847/2010, οι οποίοι εκτελούν ορισμένους όρους του Μνημονίου που επιβάλλουν μέτρα σε βάρος των πολιτών (περικοπές επιδομάτων κ.ά.) και αναφέρονται στον τρόπο θέσης σε εφαρμογή τους. Ο ν. 3845/2010 δημοσιεύθηκε, αφού ψηφίστηκε με τη διαδικασία του κατεπείγοντος, δύο μέρες πριν από την υπογραφή των παραπάνω διεθνών συμφωνιών «Σύμβασης δανειακής διευκόλυνσης» και «Μνημονίου Συνεννόησης» και τέσσερις ημέρες πριν από τη συμφωνία με το ΔΝΤ έγκρισης του «Διακανονισμού Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας». Ο νόμος αυτός έχει τίτλο: «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του Ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» και περιλαμβάνει επτά άρθρα, τα οποία αριθμούνται ολογράφως, όπως συνηθίζεται στους νόμους κύρωσης διεθνών συμβάσεων, και τα οποία περιλαμβάνουν διατάξεις επιβολής μέτρων που ορίζει το Μνημόνιο Συνεννόησης (που, όπως σημειώσαμε, δεν κατέστη

ακόμη δεσμευτική σύμβαση). Επιπλέον, στο κείμενο του νόμου είναι προσαρτημένα σε τέσσερα παραρτήματα πολιτικά κείμενα (χωρίς νομική δέσμευση) της φάσης των διαπραγματεύσεων των Συμφωνιών Δανεισμού, όπως γίνεται συνήθως στους κυρωτικούς νόμους διεθνών συμβάσεων. Επιπλέον, με την παράγραφο 4 του Πρώτου Άρθρου του ίδιου ν. 3845/2010, παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομικών να εκπροσωπεί το ελληνικό δημόσιο και να υπογράφει (μόνος) τις συμφωνίες δανεισμού που θα ακολουθούσαν (όπως και έγινε), ενώ συγχρόνως όριζε ότι οι εν λόγω συμφωνίες θα εισάγονταν στη Βουλή «για κύρωση», όπως προβλέπει το Σύνταγμα. Ο εν λόγω νόμος, όπως βλέπει κανείς, δεν είναι τυπικά κυρωτικός διεθνών συμβάσεων, αφού δημοσιεύθηκε πριν από την υπογραφή τους, αλλά ψευδοκυρωτικός και ουσιαστικά εκτελεστικός. Πέντε ημέρες μετά τη δημοσίευση του ν. 3845/2010, τρεις ημέρες μετά τη σύναψη της Σύμβασης και του Μνημονίου και μία ημέρα μετά τη Συμφωνία Έγκρισης του ΔΝΤ, δημοσιεύθηκε ο ν. 3847/2010 με ένα άρθρο, ο οποίος, με την παράγραφο 9 του άρθρου μόνο, κατάργησε τη διαδικασία κύρωσης των συμφωνιών δανεισμού από τη Βουλή που προέβλεπε ο παραπάνω ν. 3845/2010, ορίζοντας ότι οι συμφωνίες θα αρχίσουν να ισχύουν (δηλαδή να εφαρμόζονται) από την υπογραφή τους (που είχε ήδη γίνει) και ότι θα εισαχθούν στη Βουλή απλώς για «συζήτηση και ενημέρωση». Δεν έγινε όμως ούτε αυτό. Απλώς κατατέθηκαν στη Βουλή χωρίς να διανεμηθούν και να συζη-

τηθούν, άρχισαν δε αμέσως να εφαρμόζονται. Είναι φανερό ότι η κατάργηση αυτή της συνταγματικής διαδικασίας για την επικύρωση και κύρωση των διεθνών συμβάσεων αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του Συντάγματος, όπως κατάφωρη παραβίαση αποτελεί και η χωρίς κύρωση εφαρμογή τους.

Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η παράκλιση της λαϊκής αντιπροσωπείας και η εφαρμογή των συμφωνιών δανεισμού χωρίς την επικύρωση και την κύρωσή της αποτελεί βάνανυση παραβίαση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας και της αντιπροσωπευτικής αρχής του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η άσκηση δε εξουσίας για την εφαρμογή των εν λόγω συμφωνιών, καθώς και ο διοικητικός έλεγχος της χώρας από ξένα όργανα, την Τρόικα, που προβλέπουν οι συμφωνίες δανεισμού, είναι και βάσει του Συντάγματος και βάσει του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου αίολα και επομένως προαξιοποιητικά. Πολλώ μάλλον προαξιοποιητικά, γιατί με τις συμφωνίες δανεισμού μεταβιβάζονται αρμοδιότητες που ανήκουν από το Σύνταγμα και στις τρεις λειτουργίες του κράτους: στη νομοθετική, στην εκτελεστική (κυβέρνηση και διοίκηση) και στη δικαστική. Γι' αυτό και απαιτείται για την κύρωσή τους η πλειοψηφία των 180 βουλευτών.

Παραβιάσεις θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων

Οι συμφωνίες δανεισμού περιέχουν σοβαρές παραβιάσεις ενός ευρύτατου φά-

σματος θεμελιωδών αρχών και θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, που εγγυώνται το συνταγματικό, το ευρωπαϊκό και το διεθνές δίκαιο. Οι παραβιάσεις αυτές ανήκουν σε δύο κατηγορίες όρων του δανεισμού της Ελλάδας για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η *πρώτη* κατηγορία αποτελείται από τους όρους εκείνους που δεσμεύουν την Ελλάδα ως κυρίαρχο και δημοκρατικό κράτος, πολλές από τις οποίες προσβάλλουν και το κύρος της Ελλάδας ως πολιτείας. Η κατηγορία αυτών των όρων βρίσκεται στη «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης», έκτος από τον διοικητικό έλεγχο εφαρμογής των όρων που ασκεί η Τρόικα, η οποία αποτελείται από τους Ε.Ε., Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και ΔΝΤ και της οποίας η αρμοδιότητα στηρίζεται σε όρο του «Μνημονίου Συνεννόησης». Η *δεύτερη* κατηγορία παραβιάσεων περιλαμβάνει τις διάφορες μορφές προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων προσώπων, τα οποία εγγυάται το υπερκείμενο δίκαιο και των τριών επιπέδων (Σύνταγμα, Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διεθνές Δίκαιο). Οι διάφορες κατηγορίες προσβολών αυτού του είδους εντοπίζονται στο «Μνημόνιο Συνεννόησης, που περιέχει τους όρους-μέτρα τα οποία οφείλει να λάβει η Ελλάδα για την εφαρμογή της δανειακής σύμβασης.

Όσον αφορά την *πρώτη* κατηγορία παραβιάσεων, οι συμφωνίες δανεισμού –ιδίως η «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης»– αποτελούν μια λεόντειο σύμβαση, με συχνές παραβιάσεις της αρχής της συμβατικής ισότητας σε βάρος της

χώρας μας και της αρχής του κράτους δικαίου λόγω αυθαιρέτων και απάνθρωπων όρων. Πρέπει δε να υπογραμμιστεί ότι ολόκληρο το σύστημα των συμφωνιών δεν είναι απλώς έκτος του δικαίου της Ε.Ε., αλλά είναι σε πλήρη αντίθεση προς αυτό και τις αρχές της. Επιπλέον, με τους όρους των συμφωνιών καταρρακώθηκε και καταλύθηκε πλήρως η αρχή της αλληλεγγύης, θεμέλιο κάθε ένωσης κρατών. Από τις πολλές παραβιάσεις του δικαίου της πρώτης κατηγορίας που περιέχουν οι όροι των συμφωνιών δανεισμού, περιορίζομαι σε δύο που «δένουν» ουσιαστικά μεταξύ τους: ο πρώτος ορίζει ότι η Ελλάδα παραιτείται «αμετάκλητα και άνευ όρων» από κάθε ένσταση λόγω εθνικής κυριαρχίας του ιδίου του κράτους ή της περιουσίας του ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο κατά οποιαδήποτε πράξης των δανειστών της σε σχέση με το δάνειο (συντηρητική και αναγκαστική κατάσχεση, αναγκαστική εκτέλεση, πλειστηριασμό κ.λπ.). Ο δε δεύτερος και συναφής όρος ορίζει: Οι δανειστές μπορούν να συμφωνήσουν να μεταβιβάσουν τα δικαιώματά τους από τις συμφωνίες δανεισμού σε τρίτο κράτος.

Με αυτούς τους δύο όρους η κυριαρχία της Ελλάδας είναι εγκλωβισμένη όχι μόνο οικονομικά, αλλά και πολιτικά. Πολιτική ελευθερία δεν έχει με αυτούς τους όρους. Αυτό είναι και το επικίνδυνο. Για οποιαδήποτε εξωτερική ή εσωτερική πολιτική που δεν ικανοποιεί τους δανειστές της Ελλάδας και το διεθνές κεφάλαιο, οι όροι αυτοί θα αποτελούν απειλή της πολιτικής και της εδα-

φικής κυριαρχίας της. Σημειώνουμε ότι οι όροι αυτοί, έκτος από την παραβίαση άλλων θεμελιωδών αρχών που ενέχουν, παραβιάζουν, κατά τη γνώμη μου, και τη διάταξη της διεθνούς σύμβασης της Βιέννης του 1969, που απαγορεύει την άσκηση οικονομικής και πολιτικής βίας μεταξύ των κρατών. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος παραίτησης από τις ενστάσεις της εθνικής κυριαρχίας είναι πρωτοφανής στην ιστορία των διεθνών συμβάσεων. Με αυτούς τους δύο όρους και μόνο δεν μπορούν οι συμφωνίες δανεισμού να κρωθούν από τη Βουλή ούτε με ομοφωνία των τριακοσίων μελών της, γιατί είναι καταλυτικοί του Συντάγματος. Είναι φανερό λοιπόν για ποιο λόγο οι συμφωνίες δανεισμού και κυρίως η κατ' ευφημισμόν αποκαλούμενη «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης» κρύβονται επιμελώς από όλο το σύστημα ενημέρωσης και από όλο το πολιτειακό σύστημα εξουσίας.

Όσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία, την κατηγορία παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων των Ελλήνων πολιτών, σημειώνουμε ότι μέχρι στιγμής έχουν εντοπιστεί και προσβληθεί δικαστικώς παραβιάσεις μισθολογικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων εργαζομένων του δημόσιου τομέα, καθώς και εγγυήσεων εργασιακών δικαιωμάτων των συλλογικών συμβάσεων των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα.

Το φάσμα όμως των παραβιάσεων, όπως ήδη σημειώθηκε, είναι ευρύτατο και θα αποκαλυφθεί με την πρόοδο εφαρμογής των μέτρων του «Μνημονίου Συνεννόησης».